

มทที่ 5

การวิเคราะห์ผลกระทบของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่อห่วงโซ่การผลิต ของอุตสาหกรรมยางพาราไทย

การวิเคราะห์ผลกระทบของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่อห่วงโซ่การผลิตของอุตสาหกรรมยางพาราไทย
ในมทนี้จะแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 แนวคิดในการวิเคราะห์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลภาคสนามเพื่อประกอบในการวิเคราะห์

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์

โดยมีรายละเอียดแต่ละส่วนดังนี้

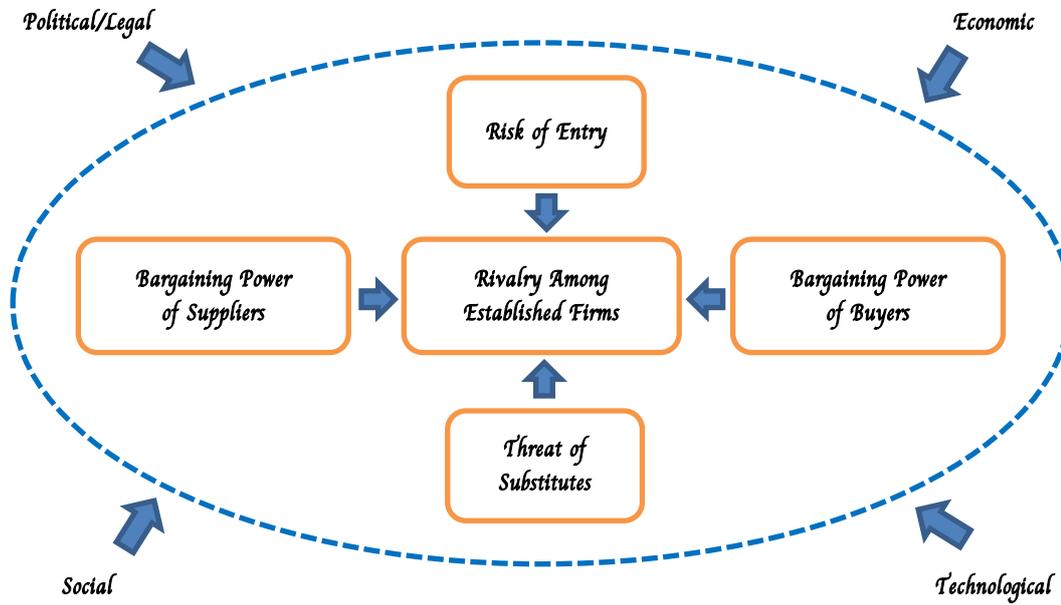
5.1 แนวคิดในการวิเคราะห์

5.1.1 แนวคิดเชิงทฤษฎีในการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ผลกระทบของการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่มีต่อห่วงโซ่การผลิตของอุตสาหกรรม
ยางพาราไทยในมทนี้จะใช้แนวคิดทฤษฎีแรงผลักดัน 5 ประการของ Michael E. Porter (Porter's Five Forces
Model) โดยแรงผลักดัน 5 ประการ ได้แก่

- 1) อุปสรรคของการเข้าสู่อุตสาหกรรม (Risk of Potential Entrants)
- 2) แรงผลักดันจากผู้ผลิตหรือคู่แข่งที่มีในอุตสาหกรรม (Rivalry among existing Firms)
- 3) อำนาจต่อรองของผู้ขาย (Bargaining Power of Suppliers)
- 4) อำนาจต่อรองของกลุ่มผู้ซื้อ (Bargaining Power of Buyers)
- 5) แรงผลักดันซึ่งเกิดจากสินค้าอื่นที่สามารถใช้ทดแทนได้ (Threat of Substitutes)

การวิเคราะห์ตามแนวคิดแรงผลักดัน 5 ประการของ Porter เป็นการวิเคราะห์ภายใต้บริบทแบบเปิดที่ถูกกำหนดโดยปัจจัยในระดับมหภาคอีกชั้นหนึ่ง ดังแสดงในภาพที่ 5.1

ที่มา : Wikipedia

ภาพที่ 5.1 แนวคิด Porter's Five Forces Model

แนวทางการวิเคราะห์แรงผลักดัน 5 ประการของ Michael E. Porter มีดังนี้

1) อุปสรรคกีดขวางการเข้าสู่อุตสาหกรรม มีประเด็นในการมอง ดังนี้

- การประหยัดจากขนาด (Economies of scale) เนื่องจากผลิตสินค้าที่เป็นมาตรฐานจำนวนมาก ซึ่งทำให้ต้นทุนของสินค้าลดต่ำลง เพราะสามารถลดต้นทุนคงที่ต่อหน่วยลงได้
- การผูกพันในตราสินค้า (Brand Loyalty)
- เงินลงทุน (Capital requirements) ถ้าต้องลงทุนสูง ก็จะเป็นอุปสรรคต่อรายใหม่
- การเข้าถึงช่องทางจัดจำหน่าย (Access to distribution)
- นโยบายของรัฐ รัฐบาล รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมหรือมีข้อห้าม
- ต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายในการเปลี่ยนแปลงการใช้สินค้า (Switching cost) ถ้าลูกค้าต้องมีต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายในส่วนนี้สูง ต้นทุนเหล่านี้ซึ่งอาจได้แก่ ต้นทุนของอุปกรณ์เครื่องจักรที่ต้องปรับเปลี่ยนเพิ่ม หรืออาจจะเป็นระบบงานที่ต้องจัดรูปแบบใหม่ ค่าฝึกอบรมและสอนงานให้กับพนักงานเพื่อให้ทำงานตามระบบใหม่ เป็นต้น
- ข้อได้เปรียบต้นทุนในด้านอื่นๆ เช่น เป็นเจ้าของเทคโนโลยีเฉพาะ มีวัตถุดิบราคาถูก มีทำเลที่ตั้งดีกว่า มีแหล่งเงินทุนที่ต้นทุนถูก และทำมานานจนเกิดการเรียนรู้

2) แรงผลักดันจากผู้ผลิตหรือคู่แข่งที่มีในอุตสาหกรรม

- จำนวนคู่แข่งชั้น ถ้าคู่แข่งชั้นมีจำนวนมาก หรือมีขีดความสามารถพอๆ กัน จะทำให้มีการแข่งขันที่รุนแรง
- อัตราการเติบโตของอุตสาหกรรม ถ้าอุตสาหกรรมยังคงเติบโต การแข่งขันจะไม่รุนแรงมากนัก
- ความแตกต่างของสินค้า ถ้าสินค้ามีความแตกต่างกันไป การแข่งขันก็จะน้อยลง
- ความผูกพันในตราสินค้า
- กำลังการผลิตส่วนเกิน ถ้าอุตสาหกรรมมีกำลังการผลิตส่วนเกิน การแข่งขันจะรุนแรง
- ต้นทุนคงที่ของธุรกิจ และต้นทุนในการเก็บรักษา
- อุปสรรคกีดขวางการออกจากอุตสาหกรรม เช่น ข้อตกลงกับสหภาพแรงงานในการจ่ายค่าชดเชยที่สูง

3) อำนาจต่อรองของผู้ชาย (ชีพพดามเออร์)

ผู้ชายจะสูง

- จำนวนผู้ชายหรือวัตถุดิบที่มีอยู่ ถ้ามีผู้ชายน้อยราย อำนาจต่อรองของผู้ชายจะสูงมาก
- ระดับการรวมตัวกันของผู้ชายวัตถุดิบ ถ้าผู้ชายรวมตัวกันได้ อำนาจการต่อรองก็จะสูง
- จำนวนวัตถุดิบหรือแหล่งวัตถุดิบที่มี ถ้าวัตถุดิบมีน้อย อำนาจต่อรองจะสูง
- ความแตกต่างและเหมือนกันของวัตถุดิบ ถ้าวัตถุดิบมีความแตกต่างกันมาก อำนาจต่อรอง

4) อำนาจต่อรองของกลุ่มผู้ซื้อหรือลูกค้า

ด้วยตนเอง อำนาจการต่อรองก็จะสูง

- ปริมาณการซื้อ ถ้าซื้อมาก ก็มีอำนาจการต่อรองสูง
- ข้อมูลต่างๆ ที่ลูกค้าได้รับเกี่ยวกับสินค้าและผู้ขาย ถ้าลูกค้ามีข้อมูลมาก ก็ต่อรองได้มาก
- ความจงรักภักดีต่อปีหรือ
- ความยากง่ายในการรวมตัวกันของกลุ่มผู้ซื้อ ถ้าลูกค้ารวมตัวกันง่ายก็มีอำนาจต่อรองสูง
- ความสามารถของผู้ซื้อที่จะมีการรวมกิจการไปด้านหลัง คือ ถ้าลูกค้าสามารถผลิตสินค้าได้ด้วยตนเอง อำนาจการต่อรองของลูกค้ายิ่งจะสูง

5) แรงผลักดันซึ่งเกิดจากสินค้าอื่นๆ ซึ่งสามารถใช้ทดแทนได้

- ระดับการทดแทน เป็นการทดแทนได้มาก หรือทดแทนได้น้อยแค่ไหน
- ต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายในการเปลี่ยนแปดงการใช้สินค้ามีจจุบัน ไปสู่การใช้สินค้าทดแทน
- ระดับราคาสินค้าทดแทนและคุณสมบัติใช้งานของสินค้าทดแทน

5.1.2 หน่วยในการวิเคราะห์

หน่วยในการวิเคราะห์ที่ดำเนินการศึกษานี้จำกัดหน่วยการวิเคราะห์ในอุตสาหกรรมต้นน้ำและกลางน้ำโดยยึดขอบเขตของหน่วยผลิตที่เกี่ยวข้องกับ สกย. ได้แก่ หน่วยธุรกิจแปรรูปของกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์

5.2 ข้อมูลภาคสนาม

5.2.1 ข้อมูลเกษตรกรชาวสวนยาง

ในการศึกษาวิจัยเรื่องการเตรียมความพร้อมของสำนักงานกองทุนสงเคราะห์สวนยางเพื่อรองรับการเข้าสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนนั้น หน่วยการศึกษาในระดับเกษตรกรชาวสวนยางเป็นหน่วยการศึกษาที่สำคัญ โดยเป็นหน่วยผลิตหลักในอุตสาหกรรมต้นน้ำรวมถึงเป็นหน่วยผลิตหลักที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่และภารกิจของ สกย. ดังนั้นในการศึกษานี้จึงมีการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรชาวสวนยางในพื้นที่จังหวัดที่เป็นแหล่งผลิตยางพาราที่สำคัญในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย ได้แก่ เชียงราย บึงกาฬ ระยอง สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และสงขลา

การเก็บข้อมูลภาคสนามจากครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางในการศึกษานี้ อิงกับวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการคัดเลือกแบบเจาะจงเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกประกอบการวิเคราะห์ตามตัวแบบที่จะใช้ในการศึกษา โดยมีจำนวนกลุ่มตัวอย่างรวม 84 ราย แบบสัมภาษณ์เชิงลึกมีคำถามทั้งเปิด-ปิดจำนวน 10 ตอน เริ่มตั้งแต่ข้อมูลทั่วไป การใช้แรงงานในการปลูกยาง การใช้ที่ดินในการปลูกยาง เทคนิคในการปลูก เงินทุน ผลผลิตและต้นทุนในการปลูก การตลาดและการขาย บทบาทของ สกย. ต่อเกษตรกรชาวสวนยาง การรับรู้เรื่องการรวมกลุ่ม AEC และมีปัญหาอุปสรรคในการผลิตและตลาดรวมถึงข้อเสนอแนะ โดยข้อมูลแต่ละส่วนสามารถสรุปได้ดังนี้ (ดูข้อมูลสรุปผลการวิเคราะห์ในภาคผนวก)

1) เกษตรกรปลูกยางพารา ภาคใต้

(1) การใช้แรงงานในการปลูกยาง

ส่วนใหญ่เป็นแรงงานในครัวเรือนและจ้างแรงงานเพิ่มเติม มีอยู่บ้างที่ใช้เฉพาะแรงงานในครัวเรือน โดยไม่มีการจ้างแรงงานหรือมีการจ้างแรงงานเพียงอย่างเดียว แรงงานที่จ้างส่วนใหญ่เป็นแรงงานไทยต่างถิ่นจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือและมีการจ้างแรงงานต่างต่างบ้าง แรงงานที่จ้างส่วนใหญ่เป็นการจ้างกรีดยาง โดยจ่ายผลตอบแทนเป็นสัดส่วน 40 : 60 และ 50 : 50 เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นว่าไม่มีปัญหาการขาดแคลนแรงงาน สำหรับผู้ที่เห็นว่ามีปัญหาการขาดแคลนแรงงานให้เหตุผลว่า แรงงานในหมู่บ้านไม่ทำงานประเภทนี้ บุตรหลานเจ้าของสวนยางส่วนใหญ่เรียนหนังสือหรือมีงานทำประจำเป็นหลัก จึงต้องจ้างแรงงานต่างถิ่นหรือแรงงานต่างต่าง สำหรับปัญหาแนวนี้มีการขาดแคลนแรงงานในอนาคตส่วนใหญ่เห็นว่าไม่ขาดแคลน มีบางส่วนที่เห็นว่าอาจขาดแคลนเพราะแรงงานไทยต่างถิ่นจะค่อยๆ ทยอยกลับไปที่ทำงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

(2) การใช้ที่ดินปลูกยาง

เหตุผลที่คิดจะขยายพื้นที่ปลูกยางที่สำคัญคือ ต้องการรายได้เพิ่มขึ้นและยางเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความมั่นคงในการสร้างรายได้

เหตุผลของการที่จะไม่คิดขยายพื้นที่ปลูกยาง คือ ที่ดินมีราคาสูงและไม่มียอดที่ดินที่จะขยายพื้นที่แล้ว ทำให้มีปัญหาในการขยายพื้นที่ปลูกยาง

ส่วนวิธีการปรับปรุงเทคนิคการปลูกยางให้ดีขึ้นทำได้โดยวิธี

- (2.1) ปรับปรุงสภาพดินให้ดีขึ้นโดยการใส่ปุ๋ยชีวภาพกับการใช้ปุ๋ยเคมี
- (2.2) ดูแลเอาใจใส่ตั้งแต่การปลูก ใส่ปุ๋ยจนถึงการกรีดยาง
- (2.3) ทำตามคำแนะนำของ สกย. และกรมวิชาการเกษตร

(3) เงินทุนในการปลูกยาง

เงินทุนที่เกษตรกรนำไปใช้ในขั้นตอนการผลิตมากที่สุดได้แก่ขั้นตอน การเตรียมพื้นที่ปลูก การเตรียมดิน และการใส่ปุ๋ย

เงินทุนที่มีอยู่ของเกษตรกรส่วนใหญ่จะเพียงพอแต่มีเกษตรกรบางรายที่เห็นว่าไม่เพียงพอเพราะต้นทุนการผลิตสูงขึ้น เช่น ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืชมีราคาสูงขึ้น เป็นต้น

(4) ปัญหาเกี่ยวกับราคายางที่สำคัญ ได้แก่ ราคายางตกต่ำ และมีราคาไม่คงที่

(5) มตมาทของ สกย. ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่เห็นว่าเพียงพอแล้ว แต่มีบางส่วนที่เห็นว่าไม่เพียงพอและต้องการให้ สกย. มีบทบาทเพิ่มในเรื่องต่อไปนี้

- (5.1) ดูแลการปลูกยางตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงการขายต้นยางเพื่อปลูกใหม่

- (5.2) ให้มีการดูแลเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอและเผยแพร่ความรู้ให้เกษตรกรมากขึ้น
- (5.3) ส่งเสริมการปลูกพืชแซมในส่วนยางขณะที่ยางยังไม่โต

(6) การรับรู้เรื่องการรวมกลุ่ม AEC

เกษตรกรส่วนใหญ่จะไม่ค่อยรู้เรื่องเกี่ยวกับ AEC และไม่รู้ว่าส่งผลกระทบต่อการผลิตยางของเกษตรกรอย่างไร

(7) ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตยาง

เกษตรกรมีปัญหาต้นทุนการผลิตที่สูงและมีปัญหาโรคพืช สำหรับอุปสรรคสำคัญในเรื่องตลาดยางคือ ยางมีราคาถูกลง ราคาไม่แน่นอน ปัญหาพ่อค้าคนกลางเอาเปรียบเกษตรกรสวนยาง

2) เกษตรกรปลูกยางพาราภาคตะวันออก (ระยอง)

(1) การใช้แรงงานในการปลูกยาง

แรงงานที่ใช้ในการปลูกยางส่วนใหญ่เป็นแรงงานในครัวเรือน การจ้างแรงงานจะเป็นแรงงานไทยต่างถิ่นที่มารับจ้างกรีดยาง โดยให้ผลตอบแทนเป็นสัดส่วน 40 : 60 เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นว่าไม่มีปัญหาการขาดแคลนแรงงานทั้งในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต สำหรับเกษตรกรที่เห็นว่าไม่มีปัญหาการขาดแคลนแรงงานในปัจจุบันนั้นให้เหตุผลว่าเป็นเพราะวัยแรงงานในหมู่บ้านไม่ทำงานสวนยาง แต่มีพื้นที่ปลูกยางเพิ่มขึ้น สำหรับแนวโน้มการขาดแคลนแรงงานในอนาคต อาจมีสาเหตุจากมีการปลูกยางในภาคตะวันออกเพียงเห็นเพิ่มมากขึ้นแล้ว แรงงานอาจจะกลับไปทำงานในภาคตะวันออกเพียงเห็นเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่วัยแรงงานในหมู่บ้านก็ไม่รับจ้างทำงานสวนยาง

(2) การใช้ที่ดินปลูกยาง

เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่คิดขยายพื้นที่ปลูกยาง เพราะที่ดินมีราคาแพง ที่ดินมีจำกัดปลูกเต็มพื้นที่แล้วทำให้ขยายที่ดินปลูกยางไม่ได้แล้ว นอกจากนี้เกษตรกรเข้าไปในพื้นที่ป่าสงวน

เกษตรกรมีวิธีการปรับปรุงเทคนิคการปลูกยางให้ดีขึ้นโดย

- (2.1) ใส่มูลุยมามากขึ้น ปีละ 2 ครั้ง
- (2.2) เลือกพันธุ์ยางที่ให้ผลผลิตสูง
- (2.3) หาวิธีการบำรุงรักษาเพื่อให้น้ำยางเติบโตเร็วขึ้น

(3) เงินทุนในการปลูกยาง

เงินทุนในการปลูกยางของเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเงินออมเงินสงเคราะห์การปลูกทดแทนโดยสภ. และมีการกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้บ้าง แหล่งเงินที่สำคัญได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) เงินทุนเหล่านี้นำไปใช้ในการเตรียมดิน ซื้อพันธุ์ยาง ดูแลรักษาต้นยางโดยซื้อยาปราบศัตรูพืช ซื้อปุ๋ย เงินทุนเหล่านี้เกษตรกรส่วนใหญ่คิดว่าเพียงพอต่อการปลูกยาง

(4) ปัญหาเกี่ยวกับราคายาง ผลผลิตที่ได้ส่วนใหญ่เป็นยางก้อนถ้วยและขายผ่านพ่อค้าคนกลาง ปัญหาเกี่ยวกับราคายางที่สำคัญ ได้แก่ ราคายางตกต่ำ พ่อค้าคนกลางเป็นผู้กำหนดราคาซื้อโดยเกษตรกรไม่มีอำนาจต่อรองราคา

(5) บทบาทของ ศกย. ในปัจจุบัน เกษตรกรต้องการให้ ศกย. มีบทบาทเพิ่มเติมในเรื่องต่อไปนี้

- (5.1) ให้คำแนะนำวิธีการแปรรูปยางให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น
- (5.2) ดูแลเรื่องการขายผลผลิตยางให้เกษตรกรขายได้ในราคาที่สูงขึ้น
- (5.3) ให้คำแนะนำดูแลเกษตรกรหลังจากเปิดกรีดยางแล้วต่อไปอีก

(6) การรับรู้เรื่องการรวมกลุ่ม AEC

เกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับ AEC น้อยมากถึงไม่รู้เลย และคิดว่าผลกระทบของ AEC ที่มีต่อเกษตรกรเกี่ยวกับปริมาณผลผลิตยางจะมากขึ้น ราคายางอาจตกต่ำกว่าในปัจจุบัน รวมถึงอาจมีแรงงานต่างต่างมาทำงานสวนยางมากขึ้น

(7) ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตยาง

เกษตรกรประสบปัญหาเกี่ยวกับยางเป็นโรค มีภัยธรรมชาติ ฝนตกมาก อากาศแปรปรวน มีช้างป่ามาทำลายต้นยาง พันธุ์ยางมีราคาแพง ปุ๋ยมีราคาแพง สำหรับปัญหาเกี่ยวกับการตลาด ได้แก่ ยางราคาถูก ราคาไม่คงที่แน่นอน พ่อค้าคนกลางกดราคาเกษตรกรกำหนดราคาเองไม่ได้

3) เกษตรกรปลูกยางพาราภาคเหนือ (เชียงใหม่)

(1) การใช้แรงงานในการปลูกยาง

การปลูกยางพาราในภาคเหนือส่วนใหญ่ใช้แรงงานในครัวเรือน มีการจ้างแรงงานไทยบ้างในขั้นตอนต่างๆ ของการปลูกยาง เช่น การเตรียมดิน ใส่มูล กิ่งจืดวิธีพีซ แต่การกรีดยางส่วนใหญ่แรงงานในครัวเรือนทำเอง ในกรณีที่มีการจ้างแรงงานไทยกรีดยางจะให้ผลตอบแทนเป็นสัดส่วน 40 : 60 เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นว่าไม่มีปัญหาการขาดแคลนแรงงานทั้งในปัจจุบันและในอนาคต เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่ทำงานในพื้นที่เกษตรของตนเองจะไม่รับจ้าง

(2) การใช้ที่ดินปลูกยาง

เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่คิดขยายพื้นที่ปลูกยางเพราะที่ดินมีราคาสูง ที่ดินมีจำกัด พื้นที่ปลูกยางได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติรุนแรงทำให้ต้นยางเสียหาย ค่าจ้างแรงงานสูง

เกษตรกรมีวิธีการปรับปรุงเทคนิคการปลูกยางให้ดีขึ้นโดย

- (2.1) การใส่ปุ๋ยชีวภาพ ปุ๋ยเคมี เพื่อยารุงต้นยางให้แข็งแรงสมบูรณ์
- (2.2) ศึกษาอบรมวิธีการเพิ่มผลผลิต และปฏิบัติตามคำแนะนำของ ศกย.

(2.3) ทาวิธีป้องกันความเสียหายจากภัยธรรมชาติ

(3) เงินทุนในการปลูกยาง

เงินทุนที่เกษตรกรนำไปใช้ในขั้นตอนการผลิตมากที่สุด ได้แก่ การซื้อปุ๋ย การเตรียมดิน ซื้อพันธุ์ยาง และดูแลหลังการปลูก

เงินทุนที่มีอยู่ของเกษตรกรส่วนใหญ่เพียงพอ มีบางรายที่เห็นว่าไม่มีเพียงพอเพราะราคาปุ๋ย ยารักษาโรคพืช มีราคาสูงขึ้น

เงินทุนของเกษตรกรเป็นเงินที่เก็บออมไว้และมีการกักขังบางส่วน แห้งเงินกู้ที่สำคัญ ได้แก่ กองทุนหมู่บ้าน และ ธกส.

(4) ปัญหาเกี่ยวกับราคาขาย ผลผลิตที่ได้ส่วนใหญ่เกษตรกรผลิตเป็นยางก้อนถ้วย และขายผลผลิตโดยผ่านพ่อค้าคนกลาง ปัญหาเกี่ยวกับราคาขายที่สำคัญ ได้แก่ ราคาขายตกต่ำ ราคาขายขึ้นอยู่กับพ่อค้าคนกลางไม่สอดคล้องกับราคาตลาดกลาง ถูกพ่อค้าคนกลางกดราคา

(5) บทบาทของ ศกย. ในปัจจุบัน ที่เกษตรกรต้องการให้มีบทบาทเพิ่มเติมในเรื่องต่อไปนี้

(5.1) การหาตลาดที่รับซื้อยางในราคาที่เหมาะสมโดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง

(5.2) อบรมวิธีการกรีดยางให้เกษตรกรมีความรู้มากขึ้น

(5.3) ศกย. ควรมีงบประมาณช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติให้เพียงพอกับความเสียหายและการแก้ไขระยะเบียมการช่วยเหลือให้เหมาะสมมากกว่านี้

(5.4) ช่วยเหลือเกษตรกรให้มีโอกาสศึกษาตุงานต่างจังหวัด

(6) การรับรู้เรื่องการรวมกลุ่ม AEC

เกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับ AEC น้อยมากถึงไม่รู้เลย และมีส่วนหนึ่งที่คิดว่าจะมีผลกระทบต่อเกษตรกรในเรื่องเกี่ยวกับ การแข่งขันทางการตลาดจะสูงขึ้น มาตรฐานคุณภาพจะสูงขึ้นและราคาขายอาจดีขึ้น

(7) ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตยาง

เกษตรกรประสบปัญหาเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ (พายุฤดูร้อน) ที่ทำให้สวนยางเสียหายต้นยางมีโรคระบาด ปุ๋ย ยารักษาโรคพืชมีราคาสูง สำหรับปัญหาเกี่ยวกับตลาดยาง ได้แก่ เกษตรกรไม่สามารถขายยางให้กับตลาดกลางได้โดยตรง และถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง

4) เกษตรกรปลูกยางพาราภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (บึงกาฬ)

(1) การใช้แรงงานในการปลูกยาง

การปลูกยางพาราในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นการใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นส่วนใหญ่มีการจ้างแรงงานไทยเพิ่มเติมมาช่วยในขั้นตอนการเตรียมดิน ปลูกยาง ใส่ปุ๋ย กำจัดวัชพืช การกรีดยางส่วนใหญ่แรงงานในครัวเรือนทำเอง ในกรณีที่มีการจ้างกรีดยางจะให้ผลตอบแทนเป็นสัดส่วน 40 : 60 ส่วนใหญ่เห็นว่าไม่มีปัญหาการขาดแคลนแรงงานทั้งในปัจจุบันและในอนาคต เพราะเกษตรกรสวนยางจะทำงานในสวนของตนเอง

(2) การใช้ที่ดินปลูกยาง

เกษตรกรส่วนใหญ่คิดขยายพื้นที่ปลูกยางแต่มีปัญหาเกี่ยวกับไม่มีที่ดินที่จะขยายราคาที่ดินปรับสูงขึ้นมากพื้นที่ปลูกที่ดินเป็นที่ราบลุ่ม ทำให้มีปัญหาหน้าทวมขัง

เกษตรกรมีการปรับปรุงเทคนิคการปลูกยางให้ดีขึ้นโดย

- (2.1) มีการปรับหน้าดินก่อนเพื่อปลูกยางได้ง่ายขึ้น
- (2.2) เตรียมพันธุ์ยางที่ทนทานต่อโรค และความแห้งแล้ง

(3) เงินทุนในการปลูกยาง

เงินทุนส่วนใหญ่เป็นเงินออมและมีการกู้ยืมบางส่วน แหล่งเงินกู้ที่สำคัญ ได้แก่ ธกส. และกองทุนหมู่บ้าน เงินทุนเหล่านี้เกษตรกรนำไปใช้ในการเตรียมพื้นที่ ซื่อพันธุ์ยาง และการปลูกยางซึ่งเพียงพอต่อการปลูกยาง

(4) ปัญหาเกี่ยวกับราคายาง ผลผลิตที่ได้ส่วนใหญ่เป็นยางก้อนถ้วย และขายให้กับพ่อค้าคนกลาง ปัญหาเกี่ยวกับราคายางที่สำคัญคือ ยางราคาถูก ราคากำหนดโดยพ่อค้าคนกลางซึ่งมีการแบ่งพื้นที่การรับซื้อยาง

(5) มทมาทของ ศกย. ในปัจจุบัน

เกษตรกรต้องการให้ ศกย. มีบทบาทเพิ่มเติมในเรื่องต่อไปนี้

(5.1) ควรมีตลาดหรือโรงงานของ ศกย. ในแต่ละเขตพื้นที่หรือจังหวัด เพื่อเป็นตลาดรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกร

(5.2) ดูแลเรื่องราคายางให้สูงขึ้น

(5.3) เพิ่มเงินสงเคราะห์ในการปลูกยางให้แก่เกษตรกรให้มากขึ้น

(6) การรับรู้เรื่องการรวมกลุ่ม AEC

เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่รู้เรื่องเกี่ยวกับ AEC และคิดว่า AEC น่าจะมีผลต่อเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตมีการแข่งขันมากขึ้นผลผลิตจะออกมามากทำให้ราคายางตกต่ำ

(7) ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตยาง

เกษตรกรประสบปัญหาเกี่ยวกับแรงงานโดยแรงงานที่รับจ้างเก็บยางก้อนถ้วยมีน้อย สำหรับปัญหาเกี่ยวกับตลาดยาง ได้แก่ ราคาขายตกต่ำไม่คงที่ ตลาดรับซื้อยางมีน้อยและพ่อค้าคนกลางกดราคา

5.2.2 ข้อมูลกลุ่มเกษตรกรชาวสวนยาง

การศึกษากลุ่มเกษตรกรชาวสวนยางในการศึกษานี้ใช้วิธีการระดมสมองแบบกลุ่มย่อยในพื้นที่ศึกษา 6 จังหวัดคือเชียงราย บึงกาฬ หนองบัวลำภู สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราชและสงขลา โดยในแต่ละพื้นที่มีกลุ่มระดมสมอง 5-8 คน ผู้เข้าร่วมระดมสมองเป็นประธานกลุ่มเกษตรกรชาวสวนยางในพื้นที่ศึกษา ประเด็นการระดมสมองมี 7 ประเด็น คือ ประเด็นด้านแรงงานในการปลูกยาง ด้านที่ดินในการเพาะปลูก ด้านเทคโนโลยีการปลูก ด้านต้นทุนการผลิต ด้านการขายผลผลิตและการแปรรูป ด้านบทบาท ศักยภาพ และด้านการรับรู้เรื่อง AEC ในแต่ละประเด็นปัญหาดังกล่าวมีคำถามย่อยที่กำหนดเป็นแนวทางในการสนทนาโดยมีหัวหน้าคณะนักวิจัยเป็นผู้นำระดมสมองที่เน้นให้ผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวางแล้วจึงมีการสรุปประเด็นปัญหาที่ละประเด็นตามลำดับที่กล่าวมาจนครบโดยมีผลสรุปดังนี้

1) ประเด็นปัญหาด้านแรงงาน

ประเด็นปัญหาด้านแรงงานในกระบวนการผลิตยางพารามีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับบริบทของพื้นที่ ความหนาแน่นของการปลูก ระยะเวลาในการปลูกและกิจกรรมการผลิตในพื้นที่

ในด้านบริบทของพื้นที่เพาะปลูกนั้น พื้นที่ทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือถือว่าเป็นพื้นที่ปลูกยางใหม่เมื่อเทียบกับพื้นที่ทางภาคใต้ อาชีพการปลูกยางพาราถือเป็นอาชีพเสริมจากอาชีพหลักที่เคยทำในอดีต โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดเชียงราย และบึงกาฬ อาชีพหลักดั้งเดิมคือการทำนาหรือทำไร่ซึ่งเป็นผู้ใช้แรงงานในครอบครัวยังไม่เต็มที่มีเวลาว่างเพิ่มเข้ามาจึงแบ่งแรงงานและเวลาที่เหลือออกไปใช้ในการปลูก ดูแลและเก็บเกี่ยวได้ผลผลิตยางเพิ่มขึ้นโดยไม่ต้องหาแรงงานนอกครัวเรือนเพิ่มแต่อย่างใด ยกเว้นแต่จะมีกิจกรรมเร่งด่วนที่ต้องทำให้เสร็จโดยเร็วหรือการใช้เครื่องจักร เช่น การไถพรวนดินจึงจะมีการจ้างแรงงานบ้าง ดังนั้นส่วนใหญ่กิจกรรมเกือบทุกขั้นตอนจะใช้แรงงานในครอบครัวทั้งหมด รวมทั้งกิจกรรมสำคัญที่ต้องดำเนินการเป็นประจำคือการกรีดยาง ทั้งนี้เนื่องจากกว่าร้อยละ 90 ของการผลิตยางในเขตภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นการผลิตยางก้อนถ้วยที่ไม่ต้องใช้แรงงานเข้มข้นเหมือนในภาคใต้หรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือแม้จะขายผลผลิตยางก้อนถ้วยในราคาที่ต่ำกว่ายางแผ่น แต่ส่วนใหญ่ก็พอใจที่จะดำเนินการเช่นนี้เพราะต้องการแบ่งเวลาเพื่อไปทำกิจกรรมอื่น เช่น การทำนา ทำสวน หรือทำไร่ ด้วยเหตุผลทางด้านความมั่นคงทางด้านรายได้และความมั่นคงทางด้านอาหารของครอบครัวโดยส่วนใหญ่มีความพอใจและมีความสุขที่จะยึดแนวปฏิบัติและวิถีชีวิตเช่นนี้ต่อไป ในทางตรงกันข้ามพื้นที่ภาคใต้มีการใช้แรงงานในกิจกรรมการปลูกยางมากกว่าภาคอื่นๆ แรงงานในครอบครัวไม่เพียงพอ รวมทั้งแรงงานในพื้นที่ที่เป็นแรงงานไทยมีน้อย ประกอบกับพฤติกรรมการขายแรงงานของแรงงานไทยในพื้นที่ไม่ชอบทำงานในสวนยาง จึงจำเป็นต้องจ้างแรงงานต่างด้าวซึ่งเมื่อประเมินโดยเฉลี่ยในพื้นที่ปลูกยางสำคัญจะมีการจ้างแรงงานต่างด้าวประมาณร้อยละ 30 ของการใช้แรงงานทั้งหมด แม้จะเป็นการจ้างแรงงานต่างด้าวที่มีสิ่งจูงใจเหมือนกันเช่นนั้นจะไม่อาจจ้างแรงงานยวได้ การจูงใจก็เช่น การให้ค่าจ้างค่อนข้างสูงแม้จะต่ำกว่าค่าจ้างแรงงานไทยโดยทั่วไปบ้าง วิธีการจ้างจะใช้วิธีจ้างให้มาอยู่กันเป็นครอบครัว จัดหาที่พักให้ เป็นต้น แรงงานที่รับจ้างส่วนใหญ่จะมาจากพม่า ลาว และแรงงานในภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือตามลำดับ อย่างไรก็ตามกิจกรรมการกรีดยางส่วนใหญ่ในพื้นที่ภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงใต้ใช้แรงงานในครอบครัวอยู่โดยมีเหตุผลสำคัญในเรื่องของความชำนาญและทักษะในการกรีดยาง ความซื่อสัตย์ในการแจ้งปริมาณผลผลิตนำมายางที่กรีดยางได้

ในด้านอัตราค่าจ้างก็แล้วแต่ลักษณะของกิจกรรมการผลิตถ้าเป็นกิจกรรมทั่วไปที่เกี่ยวกับการปลูกและดูแลรักษาสวนยาง ถ้าเป็นอัตราค่าจ้างแรงงานไทยจะอยู่ที่วันละ 250-300 บาท ถ้าเป็นแรงงานต่างด้าวก็จะอยู่ที่ 200-250 บาท แต่ถ้าเป็นกิจกรรมการกรีดยางอยู่ที่วันละ 500-600 บาท หรือมีการแบ่งผลประโยชน์กันระหว่างเจ้าของสวนกับคนกรีดยางโดยอัตราการแบ่งอยู่ระหว่าง 70 : 30 ถึง 50 : 50 แล้วแต่อำนาจต่อรองระหว่างเจ้าของสวนกับแรงงานกรีดยาง ถ้าแรงงานในพื้นที่ใดขาดแคลนอัตราการแบ่งรายได้จะอยู่ที่ 50 : 50

สำหรับแนวโน้มปัญหาแรงงานในอนาคตเมื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน กลุ่มผู้นำเกษตรกรชาวสวนยางมองปัญหาแรงงานในอนาคตแตกต่างกัน ส่วนหนึ่งมองว่าเมื่อเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในอนาคตแล้วคิดว่าประเทศต่างๆ จะเปิดเสรีในการเดินทางเข้าออก เนื่องจากข้อจำกัดและกฎ กติกาในการเดินทางลดลงและด้วยเหตุผลด้านปัจจัยแวดล้อมของประเทศไทยไม่ว่าด้านใดๆ โดยรวมแล้วจะดึงดูดให้แรงงานเข้ามาขายแรงงานในประเทศไทยมากขึ้น ดังนั้นจึงน่าจะมีความเสี่ยงในการจ้างแรงงานในการทำสวนยางและกิจกรรมที่ต่อเนื่องมากขึ้น แต่อีกกลุ่มหนึ่งกลับมองว่าน่าจะมีความเสี่ยงที่ขาดแคลนมากขึ้นเนื่องจากค่าจ้างแรงงานระหว่างประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านจะใกล้เคียงกันเพราะประเทศเพื่อนบ้านเริ่มพัฒนาและเจริญขึ้น แรงงานจะเลือกเดินทางกลับประเทศของตนแล้วในที่สุดจะเกิดการขาดแคลนแรงงานในการผลิตยางในพื้นที่ที่มีการปลูกยางและใช้แรงงานต่างด้าวมาก

2) ประเด็นปัญหาด้านที่ดิน

จากการระดมความคิดเห็นด้านปัญหาการใช้ที่ดินในการทำสวนยางพบว่า โดยเฉลี่ยทั่วทุกภาคชาวสวนมีพื้นที่เพาะปลูกยางครอบครัวละประมาณ 15-20 ไร่ ค่าเฉลี่ยต่อครอบครัวในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะในพื้นที่ศึกษาคือจังหวัดบึงกาฬ และภาคใต้ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช อาจสูงกว่าค่าเฉลี่ยเล็กน้อย ประมาณครอบครัวละ 20 ไร่ ในจังหวัดบึงกาฬและหนองคายมีการกระจุกตัวของที่ดินปลูกยางโดยอยู่ในกลุ่มนายทุนและนักการเมืองท้องถิ่นสูง เนื่องจากเป็นพื้นที่ปลูกใหม่และราคาที่ดินในช่วง 6-7 ปีที่ผ่านมาราคาที่ดินยังไม่แพงมาก อย่างไรก็ตามการมีที่ดินขนาด 15-20 ไร่ต่อครอบครัวผู้ระดมสมองก็ให้ความเห็นว่าพอเพียงในการสร้างรายได้เลี้ยงครอบครัวได้เป็นอย่างดีเมื่อเปิดกรีดยางแล้ว

ในส่วนความคิดเห็นต่อกรรขชายพื้นที่ปลูกยางจากที่ครอบครองอยู่ในปัจจุบันนี้กลุ่มผู้ร่วมระดมสมองทุกภูมิภาคทุกกลุ่มมีความเห็นตรงกันว่าไม่อาจขยายได้หรือมีข้อจำกัดมากในการขยายเนื่องจากเหตุผลหลักคือราคาที่ดินแพง ไม่คุ้มค่าในการลงทุนซื้อเพื่อการปลูกยาง ส่วนเหตุผลอื่นก็ได้แก่พื้นที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์เป็นพื้นที่ป่าไม้หรือป่าเสื่อมโทรม และเป็นที่ดิน ส.ป.ก. ที่ห้ามซื้อขายเปลี่ยนมือแต่แม้กระนั้นก็ตามในทางปฏิบัติก็ยังมีการซื้อขายกันบ้างและราคาก็ยังสูงมากด้วย

3) ปัญหาด้านเทคโนโลยีการปลูก/การผลิต

ปัญหาด้านเทคโนโลยีการปลูกหรือการผลิตยางสำหรับเกษตรกรชาวสวนยางตามความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมระดมสมองพบว่าไม่เป็นประเด็นที่จะก่อปัญหาในอนาคต ทั้งนี้เนื่องจากมีหน่วยงานหลักที่คอยช่วยเหลือทางวิชาการอย่างใกล้ชิดคือสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (ส.กย.) ซึ่งเป็นที่ไว้วางใจต่อชาวสวนยางทั่วทุกภูมิภาค ขั้นตอนของการปลูกหรือการผลิตจึงไม่น่าห่วง และในกลุ่มพื้นที่เดียวกันก็ไม่มีใครโดดเด่นกว่าใครมากนักอาจจะ

ต่างกันอย่างในด้านความอุดมสมบูรณ์ของต้นยางแต่นั้นเป็นเพราะปัจจัยด้านความอุดมสมบูรณ์ของดินไม่ใช่ผลจากเทคโนโลยีการปลูก

สำหรับสายพันธุ์ยางที่ปลูกกันมากมี 2 สายพันธุ์ คือ PRIM 600 และ PRIT 251 มีข้อดีข้อเสียต่างกัน PRIM 600 มีความแข็งแรงทนต่อโรคและแมลงปลูกในที่แห้งแล้งได้ผลดี กรีดได้บ่อยกว่าแม้จะให้ปริมาณน้ำยางน้อยกว่า ส่วนยางสายพันธุ์ PRIT 251 ที่พัฒนาโดยกรมวิชาการเกษตรมีคุณสมบัติคล้ายกับพันธุ์ PRIM 600 แต่ให้น้ำยางดีกว่าแต่ข้อดีคือกรีดได้น้อยวันกว่า มีทรงเป็นพุ่มใบตกจึงต้านลมไม่เหมาะในการปลูกในพื้นที่ลมแรง เช่น ภาคเหนือหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4) ปัญหาด้านต้นทุนการผลิต

ปัญหาด้านต้นทุนการผลิตจากความดีของผู้นำกลุ่มเกษตรกรชาวสวนยางทั้ง 4 ภาค มีความคิดเห็นคล้ายๆ กัน โดยมองว่าต้นทุนการปลูกและผลิตยางในปัจจุบันสูงขึ้นเรื่อยๆ ทั้งจากค่าแรงงาน ค่าปุ๋ย ค่าพันธุ์

กลุ่มทางภาคใต้มองว่าความอุดมสมบูรณ์ของสวนยางลดลงจากในอดีต ปริมาณน้ำยางที่กรีดได้ลดลง โดยกลุ่มผู้นำเกษตรกรชาวสวนยางนครศรีธรรมราชมีความเชื่อว่าเกิดจากปัญหาไคกร่อน ในขณะที่กลุ่มทางภาคเหนือในจังหวัดเชียงรายคิดว่าปัจจุบันพื้นที่ชุ่มชื้นมีความชุ่มชื้นและอากาศเย็นลงจากการที่พื้นที่เดิมเป็นเขาหัวโล้นเป็นไร่ข้าวโพด มีไฟป่าเกิดเป็นประจำแต่ปัจจุบันได้กลายเป็นพื้นที่ปลูกยาง ไฟป่าลดลงและนำความชุ่มชื้นกลับมาสู่ชุมชน

5) การขายผลผลิตและการแปรรูป

ลักษณะการขายผลผลิตในแต่ละภูมิภาคมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับลักษณะของตลาดรับซื้อ ราคาและความพร้อมของกลุ่มเกษตรกรในการแปรรูปผลผลิต

ในภาคเหนือซึ่งเป็นพื้นที่ผลิตยางใหม่ เช่นที่จังหวัดเชียงรายมีประมาณร้อยละ 30 ของผู้ปลูกเริ่มเปิดกรีดแต่ยังไม่มีการเปิดตลาดกลางยางในพื้นที่ปลูก เวลาขายต้องขนสินค้ามาขายที่ตลาดกลางของจังหวัดพะเยาที่ห่างออกไป 60-70 กิโลเมตร แต่ส่วนใหญ่จะขายผลผลิตให้กับพ่อค้าคนกลางในพื้นที่ที่มีอยู่ราว 3-4 ราย ในรูปยางก้อนถ้วยตามราคาที่พ่อค้าคนกลางกำหนด กลุ่มเกษตรกรมีความรู้สึกว่าถูกเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลางเพราะพบว่ามีลักษณะการฉ้อราษฎร์บังหลวงในการรับซื้อ แต่ด้วยข้อจำกัดในการขนส่งและไม่มีสถานที่ที่เก็บรักษารวมถึงกลิ่นเหม็นของผลผลิตยางถ้าเก็บไว้เก้บ้านหรือเพื่อนบ้านนานๆ จะก่อความรำคาญและเป็นผลต่อสุขภาพจึงจำเป็นต้องรีบขายให้พ่อค้าคนกลาง แม้จะมีการรวมกลุ่มกันแต่ก็ขาดทุนดำเนินการและขาดแหล่งเก็บรักษาสผลผลิต จึงอยากให้ทางภาครัฐช่วยเหลือในการก่อตั้งตลาดกลางยางและมีทุนอุดหนุนในการดำเนินการ

โดยทั่วไปพื้นที่ปลูกยางใหม่ในพื้นที่ภาคเหนือรวมทั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังมีปัญหาเรื่องการขายผลผลิต และการแปรรูปเนื่องจากปริมาณผลผลิตที่ผลิตได้และระดับของการรวมกลุ่มยังมีไม่มากพอที่จะได้รับการอุดหนุนจากภาครัฐเพื่อการสร้างโรงงานแปรรูปผลผลิตเพื่อการสร้างมูลค่าเพิ่ม

ส่วนพื้นที่ผลิตยางเก่าในภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือแม้จะมีโรงงานแปรรูปผลผลิตเพียงพอแต่ก็มีปัญหาเรื่องความผันผวนขึ้นลงของราคาที่สูง

6) ความเห็นต่อบทบาท ศกย. ในปัจจุบัน

ผู้เข้าร่วมความคิดเห็นทุกกลุ่มมองตรงกันว่า ศกย. เป็นรัฐวิสาหกิจที่ปฏิบัติหน้าที่ได้เป็นอย่างดีในการสร้างพันธมิตรและความรักความศรัทธาจากเกษตรกรชาวสวนยาง เพราะการดำเนินบทบาทในด้านนี้เป็นผู้ช่วยเหลือและผู้ให้โดยไม่หวังประโยชน์ตอบแทน

อย่างไรก็ตามมีการเสนอแนะให้เพิ่มบทบาทในเรื่องการตลาดให้มากขึ้นโดยการขยายตลาดเข้าไปในชุมชนปลูกยางใหม่ๆ ที่เริ่มมีการขายผลผลิตหนาแน่น การอุดหนุนในการสร้างโรงงานแปรรูปในพื้นที่ใหม่ๆ ที่เหมาะสมควร ส่วนถ้าเป็นแหล่งพื้นที่ปลูกยางเก่าที่มีโรงงานแปรรูปอยู่แล้วไม่ว่าเป็นของกลุ่มหรือสหกรณ์ควรเพิ่มความสนใจให้คำแนะนำในการจัดการปัญหาเรื่องกลิ่นและน้ำเสียที่เริ่มส่งผลกระทบต่อชุมชนเรื่อยๆ นอกจากนี้ในปัจจุบัน ศกย. ยังได้ออกปฏิบัตินำกลุ่มเกษตรกรที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มวิสาหกิจและรูปสหกรณ์แตกต่างกัน อยากรให้ช่วยลงมาดูแลกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้มากขึ้นโดยช่วยเหลือในด้านที่ขาดแคลนเพื่อพัฒนาต่อไปเป็นสหกรณ์ และประเด็นสุดท้ายมีข้อเสนอว่า ศกย. ควรขยายบทบาทในการส่งเสริมการตัดต้นยางขายโดยอาจพิจารณาความเป็นไปได้ในการขยายการรับเงินสงเคราะห์ถึงขั้นการตัดโค่นต้นยางเพื่อนำเงินที่ได้มาส่งเสริมการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่มสูงต่อไป

7) ประเด็นการรับรู้เรื่องประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

สรุปจากการระดมสมองผู้นำกลุ่มเกษตรกรชาวสวนยางทุกภาคให้ข้อสรุปตรงกันว่า การรับรู้เรื่องการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนยังมีจำกัด ส่วนใหญ่รับรู้ว่าจะเกิดขึ้นในปี พ.ศ.2558 ตามที่ได้รับจากสื่อต่างๆ โดยเฉพาะทางวิทยุโทรทัศน์ โดยภาพในอนาคตที่รับรู้คือการเคลื่อนย้ายเดินทางของคนระหว่างประเทศสมาชิกจะเป็นไปโดยเสรี การขายสินค้าระหว่างกันไม่มีภาษีจึงมีการค้าขายกันในกลุ่มประเทศสมาชิกมากขึ้น แต่ผลกระทบที่แท้จริงจะเป็นเช่นใดไม่สามารถคาดเดาได้ หรือไม่ทราบผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดแม้แต่ในภาคการผลิตยางพาราที่ตนเองประกอบอาชีพอยู่ก็ตาม แต่ก็มิมีผู้นำเกษตรกรชาวสวนยางบางส่วนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับการเก็บเงินสงเคราะห์จากการส่งออกยางธรรมชาติ (CESS) จะส่งผลทำให้ราคาขายส่งออกสูงกว่าคู่แข่งหรือไม่และจะส่งผลต่ออำนาจการแข่งขันของไทยในตลาดยางธรรมชาติหรือไม่

5.2.3 ภาพรวมของธุรกิจแปรรูปยางพารา

1) ภาพรวมของธุรกิจแปรรูปยางพาราของภาคใต้

ธุรกิจการแปรรูปยางพาราของกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์เป็นการดำเนินงานของธุรกิจขนาดเล็ก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการแปรรูปนำยางดิบให้เป็นยางแผ่นรมควัน โดยมีกรรมวิธีรับซื้อนำยางดิบจากเกษตรกรสวนยางในพื้นที่เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเพียงพอต่อการผลิต บางพื้นที่อาจมีปัญหา นำยางดิบไม่เพียงพอเพราะเกษตรกรขายนำยางดิบให้กลุ่มพ่อค้าที่รับซื้อนำยางดิบส่งขายให้กับโรงงานขนาดใหญ่ การแก้ปัญหาจะใช้วิธีการรับซื้อนำยางดิบนอกพื้นที่หรือซื้อนำยางดิบต่อจากพ่อค้าที่รับซื้อนำยางแล้วมกราคาเพิ่มขึ้น 1-2 บาทต่อกิโลกรัม ราคานำยางดิบที่รับซื้อนั้นจะกำหนดตามเปอร์เซ็นต์นำยางที่แปรรูปเป็นยางแผ่นรมควันตามราคาตลาดกลาง บางครั้งอาจมีการบวกเพิ่มให้สูงกว่าอีกกิโลกรัมละ 2 บาท หรือจูงใจให้เกษตรกรขายนำยางดิบให้สหกรณ์

(1) การจ้างแรงงาน

แรงงานส่วนใหญ่เป็นแรงงานชาวดาวและแรงงานต่างถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดสกลนคร หนองคาย เป็นแรงงานระบบครอบครัว มีการจัดที่พักอาศัยให้ การจ่ายค่าจ้างเป็นแบบเหมาจ่ายตามปริมาณผลผลิตกิโลกรัมละ 1.85 ถึง 2 บาท ปัญหาการขาดแคลนแรงงานจะเป็นแบบชั่วคราวที่กลุ่มหรือสหกรณ์แก้ปัญหาโดยการติดต่อประสานกับสหกรณ์อื่นๆ ให้ช่วยหาแรงงานมาช่วยทำงานโดยให้แรงงานติดต่อญาติพี่น้องมาทำงาน ในอนาคตอาจจะมีปัญหาการขาดแคลนแรงงานไทยต่างถิ่นที่มีการเคลื่อนย้ายกลับไปทำงานในภูมิภาคอื่นเพิ่มเติมของตนที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การแก้ปัญหาในระยะยาวจำเป็นต้องใช้แรงงานต่างด้าวให้เข้ามาทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย โดยมีการจ้างแรงงานต่างด้าวที่รัฐมาดอาจจำเป็นต้องผ่อนผันให้กับแรงงานประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้น

(2) ทุนและการผลิต

ทุนหมุนเวียนที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เป็นทุนของตนเองร่วมกับการกู้ยืมจาก ธกส. ซึ่งเป็นการกู้ยืมปีต่อปี ซึ่งเพียงพอต่อการดำเนินงานในแต่ละปี โรงงาน เครื่องจักร เตามิพื้นและอุปกรณ์ต่างๆ ได้รับความช่วยเหลือจาก ธกข. มาตั้งแต่เริ่มต้นดำเนินงาน มีการซ่อมแซมเครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ ทุกปี มีปัญหาการผลิตที่

สำคัญคือสหกรณ์ต้องการขยายกำลังการผลิตโดยใช้ตามระหัดพลังงาน ดุลยภาพทางอากาศและลดการใช้ไม้ฟืน แต่ต้องใช้เงินลงทุนมากซึ่งกลุ่มและสหกรณ์ยังขาดแคลนเงินทุนที่จะมาลงทุนในส่วนนี้

(3) การขยายผลผลิต

ยางแผ่นรมควันที่ผลิตได้นำไปขายในพื้นที่ของจังหวัด ตามราคาตลาดกลางยางพาราขนาดใหญ่ เป็นยางชั้น 3 ตามมาตรฐานความต้องการของแหล่งรับซื้อ สหกรณ์มีความสามารถเพิ่มปริมาณการผลิตได้โดยการขยายโรงงานให้มีห้องรมควันมากขึ้นเพื่อรองรับปริมาณน้ำยางดิบที่มีมากขึ้นได้แต่สหกรณ์ยังขาดแคลนทุนที่จะขยายโรงงานรวมถึงมีแผนการผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่า โดยแปรรูปเป็นยางอัดก้อนหรือยางคอมปาวด์ที่ต้องใช้ทุนการผลิตสูง จึงต้องการให้มีหน่วยงานของทางราชการเข้ามาส่งเสริมและให้ความช่วยเหลือในการดำเนินงาน

(4) บทบาทของ สกย. ที่ต้องการ

ปัจจุบัน สกย. เข้ามาดูแลการผลิตน้ำยางดิบของสมาชิกสหกรณ์ ช่วยเหลือด้านการดำเนินงานของสหกรณ์เกือบจะทุกขั้นตอนอยู่แล้ว แต่ที่ที่ต้องการเพิ่มเติมเกี่ยวกับ การหาตลาดขายยางแผ่นรมควันที่มีราคาสูง การแนะนำเรื่องการขยายกิจการให้สามารถผลิตได้มากขึ้น การให้ความรู้ ความช่วยเหลือในการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อื่นที่มีมูลค่าเพิ่มขึ้น

(5) การรับรู้ต่อ AEC

สหกรณ์และสมาชิกมีความรู้เกี่ยวกับ AEC น้อยมาก แต่คิดว่าไม่น่าจะมีผลกระทบต่อ การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์โดยตรง การรวมกลุ่มเป็น AEC น่าจะมีผลต่อการกำหนดมาตรฐานคุณภาพยางสูงขึ้นและ ราคายางอาจจะสูงขึ้นด้วยเป็นต้น

(6) ปัญหาและอุปสรรคของสหกรณ์

ปัจจุบันสหกรณ์มีปัญหาเกี่ยวกับการรับซื้อน้ำยางดิบในราคาที่สูงกว่าราคาตลาดกลาง ปัญหาการ ใช้ไม้พื้นจำนวนมากและราคามีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทำให้ต้นทุนการผลิตสูง ไม่สามารถกำหนดราคายางแผ่นรมควันเอง ได้ต้องอิงราคาตลาดกลางซึ่งมีราคาถูก ปัญหาการขาดแคลนเงินทุนขยายกิจการหรือการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อื่นที่มี มูลค่าเพิ่มมากขึ้น

ในอนาคตเพื่อลดปัญหาต่างๆ ที่มีอยู่ สหกรณ์ต้องพัฒนาตนเองและปรับปรุงการผลิตให้มีต้นทุน ลดลง โดยเปลี่ยนมาใช้เตาประหยัดพลังงานและลดการใช้ไม้พื้น และต้องแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ให้สูงขึ้น

2) ภาพรวมของธุรกิจแปรรูปยางพาราจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ถ้าเป็นงานของธุรกิจเป็นการรวมกลุ่มของเกษตรกรในลักษณะของสหกรณ์ที่มีการ แปรรูปเป็นยางแผ่นรมควัน อุตเป็นโรงงานขนาดเล็ก โดยรับซื้อน้ำยางดิบจากเกษตรกรสวนยางในพื้นที่และนอกพื้นที่ เนื่องจากเกษตรกรสวนยางในพื้นที่มักจะขายน้ำยางดิบให้กับพ่อค้าที่รับซื้อน้ำยางส่งขายให้กับโรงงานขนาดใหญ่ นำ ยางดิบในพื้นที่จึงไม่เพียงพอต่อการผลิตของสหกรณ์ แม้ว่าสหกรณ์จะรับซื้อน้ำยางตามเปอร์เซ็นต์น้ำยางโดยกำหนด ตามราคามูลฐานตลาดกลางก็ตาม สหกรณ์จึงต้องซื้อน้ำยางดิบต่อจากพ่อค้ารับซื้อน้ำยางแล้วบวกราคาเพิ่มขึ้น 1- 2 บาทต่อกิโลกรัม ทำให้ต้นทุนวัตถุดิบเพิ่มขึ้น

(1) การจ้างแรงงาน

ปัจจุบันสหกรณ์จ้างแรงงานชาวลาวแบบเหมาจ่ายตามปริมาณยางแผ่นรมควันที่ผลิตได้ในอัตรา กิโลกรัมละ 2 บาท สหกรณ์จัดที่ก้ออาศัยให้แรงงานอยู่รวมเป็นครอบครัวถ้ามีการเคลื่อนย้ายแรงงานก็จะย้ายแรงงาน ไปทั้งครอบครัว สาเหตุสำคัญที่ทำให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานเป็นเพราะค่าจ้างเป็นการจ่ายแบบเหมาจ่าย ถ้าปริมาณ ผลิตได้น้อย แรงงานจะเคลื่อนย้ายไปรับจ้างที่อื่นที่มีปริมาณการผลิตมากกว่า สหกรณ์จึงต้องรับซื้อน้ำยางให้ เพียงพอต่อการดำเนินการผลิตของโรงงาน แต่ถ้ามีปัญหาการขาดแคลนแรงงานก็จะแก้ปัญหาโดยติดต่อประสานงานกับ กลุ่มสหกรณ์อื่นๆ หรือโรงงานขนาดเล็กอื่นๆ เพื่อขอคนงานมาทำงานหรือให้คนงานช่วยติดต่อหาญาติพี่น้องมาช่วย ทำงานซึ่งเป็นการแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานแบบชั่วคราวเท่านั้น สหกรณ์มีแนวโน้มที่จะขาดแคลนแรงงานใน อนาคต สหกรณ์เห็นว่าการแก้ปัญหาในระยะยาวเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าว รัฐบาลต้องทำ MOU กับประเทศเพื่อน บ้านเกี่ยวกับแรงงานที่มาทำงานอาชีพสวนยางโดยมีการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวถูกต้องตามกฎหมายและมี ระยะเวลาการจ้างงานที่แน่นอน

(2) ทุนและการผลิต

สหกรณ์ก็ยืมเงินจาก ธกส. โดยมีที่ดินเป็นหลักประกัน เงินกู้ยืมส่วนนี้ให้นำไปลงทุน หมุนเวียนซื้อน้ำยางมาผลิตเป็นยางแผ่นรมควัน ลักษณะการกู้ยืมเป็นแบบปีต่อปี มีการใช้หนี้คืนทุกปี แล้วยืมใหม่ในปีต่อไปหมุนเวียนไปเรื่อยๆ ทุนหมุนเวียนที่กู้ยืมจาก ธกส. นี้เพียงพอที่จะดำเนินกิจการ แต่สหกรณ์ขาดแคลนทุนเพื่อปรับปรุงโรงงานโดยเปลี่ยนจากเตาที่ใช้ไม้ฟืนมาเป็นเตาประหยัดพลังงานซึ่งมีต้นทุนสูงแต่ผลิตผลที่ได้จะทำให้ต้นทุนต่อหน่วยผลิตผลถูกลงและยังช่วยลดมลภาวะทางอากาศและลดการใช้ไม้ฟืน

(3) การขยายผลผลิต

ยางแผ่นรมควันที่สหกรณ์ผลิตได้นำไปขายที่ตลาดกลางบางพาราในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลิตผลที่ได้เป็นไปตามมาตรฐานความต้องการของแหล่งรับซื้อ สหกรณ์มีแผนการผลิตที่จะเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์โดยแปรรูปเป็นยางอัดก้อนหรือยางคอมปาวด์เพื่อส่งออกต่างประเทศ แต่ยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิต และขาดแคลนทุนที่จะดำเนินงาน

(4) บทบาทของ ศกย. ที่ต้องการ

ต้องการให้ ศกย. เข้ามามีส่วนทำให้ความช่วยเหลือในการรวมกลุ่มสหกรณ์ ดูแลเรื่องตลาดรับซื้อผลิตภัณฑ์และการปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้ดีขึ้น

(5) การรับรู้ต่อ AEC

ยังไม่ค่อยเข้าใจว่า AEC จะผลิตต่อกิจการอย่างไร แต่คิดว่าไม่น่าจะมีผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์

(6) ปัญหาและอุปสรรคของสหกรณ์

ปัจจุบันสหกรณ์มีปัญหาเกี่ยวกับน้ำยางดิบไม่เพียงพอต่อการผลิตและต้องซื้อเข้ามาในราคาที่สูงทำให้ต้นทุนการผลิตสูง แต่ราคายางแผ่นรมควันมีราคาถูก สหกรณ์ไม่สามารถกำหนดราคาได้การผลิตยังคงใช้เตาฟืนแบบเดิมซึ่งต้องใช้ไม้ฟืนจำนวนมาก และราคาไม้ฟืนก็มีแนวโน้มจะมีราคาสูงขึ้น

แนวโน้มในอนาคต สหกรณ์ต้องพัฒนาตนเองและปรับปรุงการผลิตให้มีต้นทุนการผลิตที่ลดลง โดยเปลี่ยนมาใช้เตาประหยัดพลังงานซึ่งจะลดการใช้ไม้ฟืนและสามารถขยายการผลิตเพิ่มขึ้นได้เพราะยางแผ่นรมควันที่ได้คุณภาพมาตรฐานและยังเป็นที่ต้องการของตลาด

3) ภาพรวมของธุรกิจแปรรูปยางพาราจังหวัดนครศรีธรรมราช

การดำเนินงานของธุรกิจเป็นการรวมกลุ่มของเกษตรกรในลักษณะของสหกรณ์ที่มีการแปรรูปเป็นยางแผ่นรมควัน ใช้น้ำยางดิบเป็นวัตถุดิบสำคัญของการแปรรูปโดยมีการรับซื้อจากเจ้าของสวนยางและกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ ซึ่งเพียงพอต่อการผลิตของสหกรณ์จึงไม่มีปัญหาเกี่ยวกับน้ำยางดิบ ราคาน้ำยางดิบจะกำหนดตามเปอร์เซ็นต์น้ำยางที่แปรรูปเป็นยางแผ่นรมควันตามราคาตลาดกลางปัญหาสำคัญเกี่ยวกับน้ำยางดิบในบางช่วงที่มีปริมาณมากเกินไปต้องขายน้ำยางดิบให้กับพ่อค้าที่รับซื้อน้ำยางที่นำไปขายให้กับโรงงานขนาดใหญ่

(1) การจ้างแรงงาน

แรงงานที่ทำงานเป็นแรงงานต่างถิ่นที่มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือจังหวัดสกลนครและหนองคาย เป็นการจ้างแบบเหมาจ่ายตามปริมาณผลผลิตกิโลกรัมละ 1.85 ถึง 2 บาท แรงงานอยู่รวมเป็นครอบครัวสหกรณ์ที่พุกาคัยให้ ในปัจจุบันจึงไม่มีปัญหาการขาดแคลนแรงงาน แต่ในอนาคตอาจจะมีแนวโน้มมีการขาดแคลนแรงงานได้เพราะแรงงานอาจจะกลับไปทำงานที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีการปลูกยางพาราเพิ่มมากขึ้น การแก้ปัญหาในระยะสั้นของการขาดแคลนแรงงาน สหกรณ์จะประสานงานติดต่อกับสหกรณ์อื่นใกล้เคียงให้ช่วยส่งคนงานมาช่วยทำงาน แต่ในระยะยาวสหกรณ์อาจใช้วิธีการให้คนในหมู่บ้านซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นสมาชิกสหกรณ์มาฝึกอบรมจากผู้มีประสบการณ์เพราะคนในหมู่บ้านส่วนใหญ่ทำเป็นอยู่แล้วแต่ไม่ทำ แต่เมื่อเกิดปัญหาขึ้นจริงๆ แล้วคณะกรรมการและสมาชิกสหกรณ์ต้องเข้ามาช่วยแก้ปัญหาขาดแคลนแรงงานก่อน

(2) ทุนและการผลิต

สหกรณ์กู้เงินจาก ธกส. มาเป็นเงินทุนหมุนเวียนปีต่อปี และเงินทุนก็มาจากกรมส่งเสริมสหกรณ์ ทำให้สหกรณ์มีเงินทุนดำเนินกิจการเพียงพอ แต่อาจจะเกิดการขาดแคลนได้ในกรณีที่ราคายางแผ่นรมควันราคาถูก สหกรณ์จะไม่ขาย แต่จะเก็บไว้ทำให้เงินทุนหมุนเวียนไม่ทัน โรงงานที่ทำการผลิตเป็นโรงงานที่ สกย. ให้ความช่วยเหลือตั้งแต่ตอนแรกตั้งโรงงาน หลังจากทำการผลิตแล้วสหกรณ์มีการซ่อมแซมเครื่องมือ เครื่องจักรในแต่ละปี เพื่อให้ผลิตต่อไปได้ ปัญหาการผลิตที่สำคัญคือสหกรณ์ต้องการขยายกำลังการผลิตโดยใช้เทคโนโลยีพลังงานที่ไม่มีมลภาวะซึ่งมีราคาแพง

(3) การขายผลผลิต

ยางแผ่นรมควันที่ผลิตได้นำไปขายในพื้นที่ของจังหวัด บางครั้งอาจนำไปขายที่ตลาดกลางขนาดใหญ่ การกำหนดราคาเป็นไปตามราคาตลาดกลาง ยางแผ่นรมควันที่ผลิตเป็นยางชั้น 3 ตามมาตรฐานสหกรณ์มีแผนที่จะแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทอื่นให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น แต่ไม่มีทุนที่จะสร้างโรงงานซึ่งเครื่องจักร จึงต้องการให้หน่วยงานของทางราชการเข้ามาช่วยส่งเสริม

(4) บทบาทของ สกย. ที่ต้องการ

ปัจจุบัน สกย. เข้ามาช่วยดูแลด้านการผลิตน้ำยางดิบของสมาชิกสหกรณ์ แนะนำการผลิตยางแผ่นรมควันเมื่อมีปัญหาพร้อมกับกรมส่งเสริมสหกรณ์อยู่แล้ว รวมถึงช่วยประสานงานกับสหกรณ์อื่นเกี่ยวกับปริมาณน้ำยางดิบกรณีไม่เพียงพอและการขาดแคลนแรงงาน แต่ที่ต้องการให้ปรับปรุงเพิ่มเติม ได้แก่ การส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์ยางให้กับสหกรณ์และสมาชิกสหกรณ์เพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ให้สูงขึ้น เช่น การแปรรูปยางคอมพาวด์ เป็นต้น การเป็นวิทยากรให้ความรู้ในเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับการผลิตและดำเนินการของสหกรณ์ รวมถึงการดูแลเรื่องปุ๋ยกับสมาชิกของสหกรณ์ที่ไม่ได้เป็นผู้ขอรับการสงเคราะห์จาก สกย. ด้วย

(5) การรับรู้ต่อ AEC

สหกรณ์รู้เรื่องเกี่ยวกับ AEC น้อยมาก แต่ส่วนใหญ่คิดว่าน่าจะมีผลต่อราคายางและมาตรฐานคุณภาพยางที่น่าจะสูงขึ้น

(6) ปัญหาและอุปสรรคของสหกรณ์

ปัจจุบันสหกรณ์มีปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนไม้พื้และไม้ราคาแพงในฤดูฝน เครื่องจักรทุลากรมคว้นชำรุดต้องมีการซ่อมแซมทุกปี สหกรณ์ต้องการขยายกิจการให้ผลิตได้มากขึ้นแต่ขาดแคลนทุน สหกรณ์ไม่มีอำนาจในการต่อรองราคา ราคาขึ้นอยู่กับราคาตลาดกลาง

4) ภาพรวมของธุรกิจแปรรูปยางพาราจังหวัดสงขลา

การดำเนินงานของธุรกิจเป็นการรวมกลุ่มของเกษตรกรในลักษณะของสหกรณ์ที่มีการแปรรูปเป็นยางแผ่นรมควัน ใช้น้ำยางดิบเป็นวัตถุดิบสำคัญของการแปรรูปโดยมีการรับซื้อจากสมาชิกกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ ซึ่งมีปริมาณเพียงพอต่อการผลิตของสหกรณ์ จึงไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนนํายางดิบ ราคานํายางดิบจะกำหนดตามเบอร์เช่นต้นน้ำยางที่แปรรูปเป็นยางแผ่นรมควันตามราคาตลาดกลางขนาดใหญ่แต่จะมีการบวกเพิ่มให้สูงกว่าอีก กิโลกรัมละ 2 บาท เพื่อจูงใจให้สมาชิกกลุ่มขายให้กับสหกรณ์ ปัญหาสำคัญเกี่ยวกับน้ำยางดิบคือยางที่มีอายุมากหรือมีการกีดหน้าสูงแล้ว น้ำยางดิบจะเป็นเม็ด ทำให้คุณภาพของแผ่นรมควันเป็นฟองอากาศต้องลดเกรดยางทำให้ที่ถูกลง

(1) การจ้างแรงงาน

การจ้างแรงงานเป็นแรงงานต่างถิ่นจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และการจ้างแรงงานชาวลาวแบบเหมาจ่ายตามปริมาณผลผลิตกิโลกรัมละ 1.80 ถึง 2.50 บาท ตามเกรดยางชั้น 3 แต่ถ้าเป็นยางชั้นที่ต่ำกว่าก็จะลดราคาลงอีก แรงงานที่ทำงานเป็นแรงงานในครอบครัวโดยสหกรณ์จัดที่พักให้ ปัจจุบันมีปัญหาการขาดแคลนแรงงานโดยเฉพาะสหกรณ์ที่มีการจ้างแรงงานต่างถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีการย้ายกลับไปทำงานที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมถึงมีการต่อรองราคาเรื่องผลตอบแทน กรณีการขาดแคลนแรงงานชั่วคราวจะใช้วิธีการติดต่อประสานงานกับสหกรณ์กลุ่มอื่นให้ช่วยติดต่อหาแรงงานเพิ่ม ในอนาคตมีแนวโน้มมีการขาดแคลนแรงงาน โดยเฉพาะแรงงานไทยต้องใช้แรงงานต่างตัวทดแทนซึ่งจะต้องทำการจ้างแรงงานถูกต้องตามกฎหมาย แรงงานอยู่ได้นาน 2 ปี เป็นระบบครอบครัว

(2) ทุนและการผลิต

สหกรณ์ใช้เงินทุนหมุนเวียนของตนเองจากค่าสมัครสมาชิกสหกรณ์และกำไรสะสมแต่ละปีรวมถึงการกู้ยืมจากกลุ่มออมทรัพย์ของสหกรณ์ เงินทุนของสหกรณ์เพียงพอต่อการดำเนินงาน โรงงานที่ทำการผลิตเป็นโรงงานที่ สกย. ให้ความช่วยเหลือมาตั้งแต่ตอนแรกตั้งโรงงาน มีการซ่อมแซมบำรุงรักษาทุกปี โดยเฉพาะเครื่องรีดเตา ห้องรมควันโดยใช้เงินกำไรของสหกรณ์ การผลิตยังคงใช้แบบเดิม ยังไม่ได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปใช้เตากึ่งอัตโนมัติที่สามารถนำความร้อนมาใช้หมุนเวียนได้อีกเพื่อทำให้ประหยัดต้นทุน และลดมลภาวะทางอากาศได้ แต่เตากึ่งอัตโนมัติที่ต้องใช้ทุนมากพอสมควรจึงยังมีทุนไม่เพียงพอ

(3) การขายผลผลิต

ผลผลิตที่ได้นำไปขายที่ตลาดกลางขนาดใหญ่ ตามราคาที่ตลาดกลางกำหนด ยางแผ่นรมควันที่ผลิตได้เป็นไปตามมาตรฐานยางชั้น 3 สหกรณ์มีแผนจะเพิ่มรายได้ โดยการขยายโรงงานให้มีห้องรมควันมากขึ้นเพื่อ

รองรับปริมาณน้ำยางดิบที่มีมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีแผนที่จะทำเป็นยางอัดก้อนโดยมีการรวมกลุ่มสหกรณ์ต่างๆ ในพื้นที่ใกล้เคียงเพื่อทำการผลิตร่วมกัน เพราะต้องใช้ยางแผ่นรมควันจำนวนมากเพียงพอประมาณ 100-200 ตันต่อครั้งที่ผลิต

(4) บทบาทของ สกย. ที่ต้องการ

ปัจจุบัน สกย. เข้ามาดูแลช่วยเหลือส่งเสริมการดำเนินงานของสหกรณ์เกือบจะทุกขั้นตอนอยู่แล้ว เช่น การปรับปรุงคุณภาพยางแผ่น การจัดเก็บยางแผ่นดิบที่นำมาแปรรูป การแก้ปัญหาหน้ายางดิบที่มีฟองมาก เป็นต้น สหกรณ์ต้องการให้ สกย. ช่วยเหลือเรื่องการตลาดขายยางแผ่นรมควันที่มีราคาสูงกว่าตลาดกลาง การแนะนำเรื่อง การขยายกิจการให้ผลิตได้มากขึ้น การให้เงินงบประมาณสนับสนุน การให้ความรู้ช่วยเหลือในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น

(5) การรับรู้ต่อ AEC

สหกรณ์มีความรู้เกี่ยวกับ AEC น้อยมาก แต่คิดว่าน่าจะมีผลดีเกี่ยวกับราคายางอาจจะสูงขึ้น การขาดแคลนแรงงานอาจจะน้อยลง เพราะมีการเคลื่อนย้ายแรงงานเสรีมากขึ้น

(6) ปัญหาและอุปสรรคของสหกรณ์

ในปัจจุบันสหกรณ์มีปัญหาเกี่ยวกับสมาชิกสหกรณ์มักจะขายน้ำยางดิบให้กับพ่อค้าอื่นทำให้ สหกรณ์ต้องซื้อในราคาที่สูงกว่าราคาท้องตลาด ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง สำหรับกระบวนการผลิตที่เป็นน้ำเค็มเมื่อ นำมาบดแล้วไม่มีที่เก็บกักขัง ปัญหาเรื่องการตลาดเงินทุนเพื่อขยายขนาดโรงงานให้ผลิตได้มากขึ้น สำหรับแนวโน้มในอนาคต อาจจะมีปัญหาสิ่งแวดล้อมกระทบกับบ้านที่อยู่รอบโรงงานซึ่งจะเกี่ยวข้องกับปัญหาน้ำเสียของโรงงาน

5) ภาพรวมของธุรกิจแปรรูปยางพาราจังหวัดระยอง

การดำเนินงานของธุรกิจแปรรูปยางแผ่นรมควันของกลุ่มเกษตรกรทำสวนยางจังหวัดระยองรับซื้อน้ำยางดิบจากเจ้าของสวนยางในพื้นที่มาเป็นวัตถุดิบเพื่อแปรรูปเป็นยางแผ่นรมควัน โดยรับซื้อตามราคาตลาดกลาง หาดใหญ่ แต่น้ำยางดิบที่รับซื้อไม่เพียงพอต่อกำลังการผลิต เพราะเกษตรกรสวนยางผลิตเป็นยางก้อนถ้วยทำให้ธุรกิจต้องปรับเปลี่ยนแปลงการผลิตมาเป็นการผลิตเป็นยางอัดก้อนเพื่อส่งออก ซึ่งเป็นการส่งเสริมการผลิตให้แรงงานมีงานทำ และเพิ่มรายได้ให้กับกลุ่มเกษตรกร โดยใช้ยางแผ่นดิบมาแปรรูป

(1) การจ้างแรงงาน

ปัจจุบันกลุ่มเกษตรกรมีการจ้างแรงงานต่างด้าวชาวพม่าและเขมรแบบเหมาจ่ายตามปริมาณการผลิตทั้งการแปรรูปเป็นยางแผ่นรมควันและยางอัดก้อน แรงงานที่มาทำงานเป็นแรงงานระบบครอบครัว กลุ่มเกษตรกรจัดที่พักอาศัยให้ ปัจจุบันไม่ขาดแคลนแรงงาน แต่ในอนาคตอาจมีแนวโน้มการขาดแคลนแรงงานได้ กลุ่มเกษตรกรใช้วิธีการแก้ปัญหาโดยการจ่ายค่าจ้างแรงงานที่เพียงพอสำหรับแรงงาน ขณะเดียวกันกลุ่มเกษตรกรต้องมีการหาพ่อที่จะดำเนินธุรกิจต่อไปได้ แต่ถ้ามีการขาดแคลนแรงงานจริงๆ ก็จะใช้วิธีการติดต่อกับนายหน้าหาคนงานซึ่งจะต้องเสียค่าใช้จ่ายกับนายหน้า

(2) ทุนและการผลิต

ในธุรกิจแปรรูปยางแผ่นรมควันกลุ่มผู้ใช้ทุนการดำเนินงานของกลุ่มเอง ซึ่งเพียงพอไม่ขาดแคลน แต่การแปรรูปเป็นยางอัดก้อนต้องใช้ทุนจำนวนมาก กลุ่มเกษตรกรจึงใช้ทุนจากบริษัทประเทศจีนที่ร่วมมือกันผลิตยางอัดก้อนมาดำเนินงาน เพราะต้องใช้ทุนจำนวนมากในการรับซื้อยางแผ่นดิบมาอัดก้อน นอกจากนี้กลุ่มยังมีการรับจ้างล้างยางแผ่นดิบมาแปรรูปเป็นยางแผ่นรมควันให้กับสหกรณ์หรือพ่อค้าทั่วไปอีกด้วย ความต้องการยางอัดก้อนจากต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศจีนมีมากแต่กลุ่มเกษตรกรยังทำการผลิตได้ไม่เต็มที่เพราะขาดวัตถุดิบแต่ความสามารถโรงงานยังสามารถเพิ่มกำลังการผลิตได้อีก

(3) การขายผลผลิต

ยางแผ่นรมควันที่ผลิตได้นำไปขายในพื้นที่ของจังหวัด เป็นยางแผ่นรมควันชั้น 3 และ ชั้น 4 ขายตามราคากลางขนาดใหญ่ ส่วนยางอัดก้อนร่วมมือกับบริษัทประเทศจีนผลิตเพื่อส่งออก ถ้ากลุ่มเกษตรกรมีเงินทุนมากพอ ก็จะแปรรูปยางแผ่นรมควันเป็นยางอัดก้อนขายโดยตรงให้กับพ่อค้าในประเทศ ก็จะทำให้กลุ่มเกษตรกรมีรายได้มากขึ้น

(4) บทบาทของ ศกย. ที่ต้องการ

ปัจจุบัน ศกย. ให้การสนับสนุนช่วยเหลือเครื่องจักรเครื่องมือโรงงานในการแปรรูปยางแผ่นรมควันอยู่แล้ว ช่วยแนะนำให้เกษตรกรในพื้นที่ทำการผลิตนำยางดิบหรือยางแผ่นดิบมากกว่าการผลิตเป็นยางก้อนถ้วย เพื่อให้กลุ่มเกษตรกรมีวัตถุดิบเพื่อผลิตเป็นยางแผ่นรมควันมากขึ้น กลุ่มเกษตรกรมีความต้องการที่จะให้ ศกย. แนะนำอบรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า การดูแลเรื่องการรับซื้อผลผลิตของกลุ่มเกษตรกรที่ผลิตได้ การช่วยเหลือเรื่องเครดิตของกลุ่มในการรับซื้อยางแผ่นดิบมาผลิตเป็นยางอัดก้อนซึ่งใช้เงินทุนสูงรวมถึงให้คำแนะนำในการส่งออกผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มผลิตได้

(5) การรับรู้ต่อ AEC

กลุ่มเกษตรกรยังรับรู้เกี่ยวกับ AEC น้อย ไม่ชัดเจนว่าจะส่งผลกระทบต่อกิจการของกลุ่มอย่างไร โดยเฉพาะเรื่องการซื้อขายผลผลิตการขาดแคลนแรงงานในอนาคต

(6) ปัญหาและอุปสรรคของสหกรณ์

ปัจจุบันกลุ่มมีปัญหาเกี่ยวกับการแปรรูปยางแผ่นรมควันซึ่งเป็นปัญหาจากนำยางดิบไม่เพียงพอการใช้เตาไฟที่มีมลภาวะและไม่ปลอดภัยแพง ปัญหาเรื่องเงินทุนที่ใช้ในการแปรรูปยางอัดก้อน การเรียนรู้เรื่องระบบบัญชี การเก็บข้อมูลเอกสารต่างๆ อย่างเป็นระบบ แต่กลุ่มพยายามเรียนรู้และปรับการดำเนินงานให้สามารถปฏิบัติงานทำได้ตลอดทั้งปี โดยการหาช่องทางที่จะแปรรูปผลิตภัณฑ์ เช่น การผลิตยางอัดก้อน การด้างยางแผ่นดิบแปรรูปให้เป็นยางแผ่นรมควัน เป็นต้น การให้บุคลากรได้เรียนรู้งาน ดูงานการผลิตที่อื่น ซึ่งกลุ่มเห็นว่ามีความสามารถพัฒนาการทำงานของกลุ่มให้เติบโตได้ ถ้าหน่วยงานราชการเข้ามาช่วยเหลือดูแลในสิ่งที่กลุ่มยังขาดประสบการณ์ สำหรับแนวโน้มปัญหาในอนาคต กลุ่มถือว่าน่าจะมีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องเงินทุน และการตลาด

5.2.4 การวิเคราะห์ระดับศักยภาพและความพร้อมขององค์กรธุรกิจแปรรูปภายใต้การสนับสนุนของ ศกย.

ในส่วนนี้จะทำการวิเคราะห์ระดับศักยภาพและความพร้อมขององค์กรธุรกิจแปรรูปที่ดำเนินการในกลุ่มเกษตรกรสวนยางหรือสหกรณ์กองทุนสวนยางภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง โดยตัวแบบการวิเคราะห์แรงกดดัน 5 ด้านของ Michael E. Porter ภายใต้สถานการณ์ในปัจจุบันและแนวโน้มการค้าการณณ์เมื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนนับจากปี พ.ศ.2558 ดังนี้

- 1) แรงกดดันจากการเข้าสู่ธุรกิจใหม่หรือผู้เข้ามาใหม่

การทำธุรกิจแปรรูปยางพาราของกลุ่มเกษตรกรหรือกลุ่มสหกรณ์ในปัจจุบันไม่ได้ใช้เงินทุนและเทคโนโลยีสูง ปัจจุบันหลักคือวัตถุดิบป้อนเข้าซึ่งก็คือน้ำยางดิบหรือยางก้อนถ้วย ปัญหาหลักของธุรกิจหน้าใหม่ที่จะเข้ามาแข่งก็คือ วัตถุดิบและตลาด การดำเนินธุรกิจแปรรูปของกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์ในปัจจุบัน คือ 3 ปีข้างหน้า ไม่น่าจะมีการแข่งขันจากผู้ผลิตหรือแปรรูปรายใหม่เข้ามาเนื่องจากมีลักษณะของการผูกขาดวัตถุดิบในการป้อนเข้าจากการรวมกลุ่มในรูปกลุ่มผลิตหรือสหกรณ์ แต่ในอนาคตเมื่อมีการเปิดเสรีทางการเงินและการลงทุนในช่วง 3-5 ปีข้างหน้ามีแนวโน้มจะเกิดผู้ผลิตยางต้นน้ำรายใหญ่ขึ้นโดยเฉพาะพื้นที่ปลูกใหม่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีธุรกิจขนาดใหญ่กว่าวันซื้อที่ดินเพื่อปลูกยางเพื่อผลิตวัตถุดิบป้อนวงจรการผลิตของธุรกิจตนเอง รวมทั้งอาจมีการร่วมทุนกับต่างประเทศเพื่อสร้างโรงงานแปรรูปผลิตยางที่ทันสมัยโดยใช้เงินทุนและเทคโนโลยีขั้นสูงเมื่อนั้นธุรกิจของกลุ่มแปรรูปหรือสหกรณ์ที่มีอยู่เดิมจะได้รับผลกระทบ ดังนั้นภาครัฐ (โดยเฉพาะ สกย.) จึงจำเป็นต้องเร่งเตรียมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรในช่วง 1-3 ปีนี้ และติดตามการขยายพื้นที่ปลูกยางและการสร้างโรงงานแปรรูปอย่างใกล้ชิด โดยดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติควบคุมยาง พ.ศ.2542

2) แรกกตต้นจากผู้ผลิตหรือคู่แข่งในอุตสาหกรรม

ปัจจุบันธุรกิจการแปรรูปผลิตยางเกิดขึ้นตามระดับผลิตหรืออุปทานของน้ำยางหรือยางก้อนถ้วยและผู้ต้องการใช้คือผู้ผลิตในอุตสาหกรรมปลายน้ำ นั่นคือเกิดข้อจำกัดทั้งปริมาณวัตถุดิบป้อนเข้าและตลาดปลายทาง การแข่งขันในธุรกิจแปรรูปในปัจจุบันจึงต่ำ แรกกตต้นต่ำนี้มีน้อย

3) อำนาจต่อรองของผู้ชาย

ผู้ชายผลิตให้ธุรกิจแปรรูปของกลุ่มวิสาหกิจหรือกลุ่มสหกรณ์ก็คือสมาชิกของกลุ่มเอง ธุรกิจของกลุ่มอาจต้องเผชิญต่อแรงกดดันด้านวัตถุดิบป้อนเข้าเนื่องจากดำเนินการในกลุ่มสมาชิกกันเองไม่มีการบังคับว่าต้องนำมายางดิบมาขายให้กลุ่มเท่านั้นยังมีธุรกิจแปรรูปของเอกชนและนายหน้ารับซื้ออีกจำนวนมากที่เป็นคู่แข่ง

4) อำนาจต่อรองของกลุ่มผู้ซื้อหรือลูกค้า

อำนาจต่อรองในการขายผลผลิตแปรรูปของกลุ่มวิสาหกิจหรือสหกรณ์เป็นปัญหาหลักเนื่องจากมีผู้รับซื้อไม่มาก และผู้ซื้อแต่ละรายก็ตั้งเงื่อนไขในการรับซื้อที่สอดคล้องกับความต้องการหรือสายธุรกิจของตน กล่าวได้ว่าเป็นตลาดของผู้ซื้อที่มีอำนาจต่อรองเหนือผู้ชาย ดังนั้นสิ่งที่จำเป็นต้องพัฒนาในอนาคตคือ การเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการตลาดของกลุ่มวิสาหกิจหรือสหกรณ์ที่อยู่ในความดูแลของภาครัฐ โดยการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการตลาดแก่บุคคลากร พัฒนาข้อมูลและเครื่องมือด้านการตลาด การแสวงหาตลาดใหม่ การสร้างการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ที่เป็นที่ยอมรับในระดับอาเซียน และการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้านการตลาดของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

5) แรงกดดันที่เกิดจากการใช้สินค้าอื่นทดแทน

สินค้าทดแทนยางธรรมชาติคือยางสังเคราะห์ แต่ทั้งนี้สินค้าทั้งสองชนิดก็ไม่อาจทดแทนกันโดยสมบูรณ์ เพราะแต่ละชนิดต่างมีจุดเด่นจุดด้อยไม่เหมือนกัน ดังนั้นผลิตภัณฑ์ยางหลายๆ ที่มีมูลค่าการค้าสูงในตลาด เช่น ยางนอก ยางในยานพาหนะต่างๆ จึงใช้ปัจจัยทั้งสองชนิดร่วมกัน แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากยางสังเคราะห์เป็นผลผลิตที่ได้จากน้ำมันดิบซึ่งราคามีแนวโน้มสูงขึ้นในระยะยาวส่งผลให้ราคายางสังเคราะห์มีแนวโน้มสูงขึ้นด้วย ส่งผลให้ความต้องการใช้ผลผลิตยางธรรมชาติทดแทนมากขึ้นในระยะยาว

กล่าวโดยสรุปเมื่อวิเคราะห์แรงกดดัน 5 ประการดังกล่าวมาแล้ว ปัจจัยที่มีผลกดดันการดำเนินธุรกิจแปรรูปของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์มี 3 ปัจจัยคือ ปัจจัยแรกค่าน้ำมันการเข้ามาของคู่แข่งชั้นใหม่ที่มีศักยภาพสูงเมื่อก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีผลผลิตยางขั้นต้นหนาแน่นในพื้นที่ปลูกใหม่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปัจจัยที่สองคืออำนาจต่อรองของผู้ชาย ปัจจัยการผลิตซึ่งก็คือเกษตรกรผู้ผลิตยางดิบหรือยางแผ่นดิบที่จะมีทางเลือกในการขายผลผลิตของตนมากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อเกิดธุรกิจใหม่ขึ้นในพื้นที่หลังการเกิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี พ.ศ.2558 แล้ว ปัจจัยที่สามคือปัจจัยด้านการตลาดผลผลิตที่เป็นตลาดของผู้ซื้อที่มีอำนาจตลาดสูง ดังนั้นบทบาทของ ศกย. ในอนาคตจึงจำเป็นต้องมีบทบาทในเชิงป้องกันหรือปกป้องกลุ่มเกษตรกรจากการเข้ามาของธุรกิจใหม่ และการเสริมสร้างศักยภาพด้านการตลาดให้แก่กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์ที่ตนเองดูแลอยู่ในปัจจุบัน